

Reportatge Text: Anna Grau

Imma Monsó (esquerra) i Joan Didion han escrit sobre la seva viudetat

MORTS PARA L'LEES

A *Un home de paraula* (La Magrana), Imma Monsó evoca així els primers instants després d'assimilar que el seu home, el Cometa, s'ha mort d'un infart fulminant: «“¿Quines malalties tenia, el seu home?”. No se m'escapa el pretèrit imperfecte (¿tenia?), però decideixo ignorar-lo, considerar-lo una patinada. Li detallo l'assumpte de les cervicals, amb una convicció absoluta, com si el fet de parlar d'una malaltia que no mata el pugués despistar, i despistant el missatge es pogués canviar el missatge».

A *L'any del pensament màgic* (La Magrana de butxaca), la nord-americana Joan Didion evoca així els primers instants després d'assimilar que el seu home, John Gregory Dunne, s'ha mort d'un infart fulminant: “Vaig intentar calcular quina hora era a Los Angeles quan ell va morir a Nova York. ¿Hi érem a temps, de tornar enrere? Podria la història acabar d'una altra manera, en l'horari de la Costa Oest?”.

Monsó i Didion són mares totes dues d'una única filla, davant la qual els toca donar la cara per la mort del pare. Així recorda Monsó aquell moment: “-Hauràs d'aprendre a cuinar -diu, amb aquest adorable instint pràctic que els nens exhibeixen en els moments oportuns. Oblida. Es distreu. Torna a plorar. Es distreu. Però encara no hem acabat. La notícia plana per damunt del seu cap però no acaba d'aterrar. Al cap d'un moment, em diu: -Però, ¿per què m'ho has dit, això, que el papà s'ha mort? Cal tornar a començar...”.

La filla de Monsó és un infant. La filla de Didion és una dona de 38 anys. Però és una dona de 38 anys a qui el pare se li ha mort mentre ella mateixa es trobava en coma a l'hospital. “Com que portava tres setmanes entubada i se li havien inflammat les cordes vocals, gairebé no se la sentia. Li vaig dir el que havia passat. Vaig insistir en l'història de problemes cardíacs, en què aquesta mort tan aparentment sobtada era en realitat inevitable. Ella es va posar a plorar. Gerry i jo l'aguantàvem. Es va deixar caure al llit. “Com

està el pare”, em va preguntar fluixet, quan vaig tornar al vespre. Vaig tornar a començar. L'atac de cor. L'història. El caràcter aparentment sobtat de la mort. Però com es troba ell ara, va insistir fluixet, esforçant-se perquè se la sentís. Havia absorbit el fet, però no el desenllaç”.

El món és ple de persones vídues, fins i tot de persones vídues que escriuen. Didion i Monsó, però, no es limiten a escriure la seva història per exorcitzar-la o esbravar-se. Van una mica més enllà: busquen “subvertir la narrativa”, que diria l'americana. “Canviar el missatge”, segons la catalana. Esmenar la plana de la vida. Capgirar-li el final.

L'any del pensament màgic és un títol literal: Didion és conscient d'haver passat el seu any de dol en una mena de llimbs on coneixia, però no acceptava, la mort del seu marit. No com un fet irreversible. Aquest any, ella el viu buscant a tota hora una esclatxa per on donar la volta als fets. Per on desfer la bifurcació mal feta. El resultat és d'una elegància emocional fascinant. Una dona

desfeta pel dolor lluita perquè el dolor no la deshumanitzi. Ens introdueix gairebé amb sentit de l'humor dins de la seva tragèdia, ens la fa viure amb normalitat. Ens avisa de la temeritat de viure en una societat, una cultura i una època en què, contra tota evidència, es fa veure que no es mor mai ningú.

La catalana Imma Monsó té un perfil molt semblant al de Didion, i tanmateix la separen d'ella dos trets definitius: és molt més jove i és una dona mediterrània. Té molt menys a aprendre que Didion sobre l'expressió dels sentiments. Per això el seu llibre és menys intel·lectual i més colorista.

Estructurat en una doble hèlix, filant capítols en tercera persona que rememoren la història d'amor amb el Cometa, amb capítols en primera seguint pas a pas el procés de la seva mort i mancança, *Un home de paraula* renuncia molt abans que *L'any del pensament màgic* a subvertir la narrativa, a canviar el missatge o el final, per optimitzar la història. Aquí la prioritat no és tant aprendre a morir, com salvar allò que es va viure. *

Un passat, dos futurs

La filla de Joan Didion, Quintana, va morir poc després que la seva mare acabés d'escriure *L'any del pensament màgic*. El fet queda incorporat en un monòleg protagonitzat per l'actriu Vanessa Redgrave, que ha estat una de les sensacions de la temporada aquest any a Nova York. És al final on més se separen els camins de Didion i de Monsó. A més de la tragèdia diferenciada de la filla, la distància d'edat entre les dues autores (la catalana té 48 anys, l'americana 73) determina un abisme de futur. Didion no té vida amorosa ni familiar a refer. El seu repte és aprendre a “deixar marxar els morts”, com qui aprèn a surar deixant-se portar per l'aigua. Imma Monsó, en canvi, té la valentia de mostrar-nos que la vida continua. Imparable com la mateixa mort.